

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 95/02-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho na neverejnom zasadnutí 28. mája 2003 prerokoval sťažnosť V. Š., bytom L., zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 183/97, za účasti Okresného súdu v Banskej Bystrici, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. Š. na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 183/97 porušené bolo.

2. Okresnému súdu v Banskej Bystrici **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 183/97 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. V. Š. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie vo výške 45 000 Sk (slovom Štyridsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd v Banskej Bystrici **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd v Banskej Bystrici **j e p o v i n n ý** uhradiť V. Š. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu trovy konania vo výške 12 816 Sk (slovom Dvanásťtisícosemstošestnásť slovenských korún) na účet advokátky JUDr. I. R., K.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 11. decembra 2002 sp. zn. IV. ÚS 95/02 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť V. Š., bytom L. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 183/97.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal 21. augusta 1997 okresnému súdu žalobu o „vrátenie neoprávneného majetkového prospechu“ vo výške 58 000 Sk proti R. – združeniu B. B. a ďalším trom žalovaným.

Okresný súd napriek opakovaným sťažnostiam sťažovateľa na prieťahy v konaní, ktorých opodstatnenosť uznal, nariadil pojednávania vo veci s veľkými časovými odstupmi (v trvaní jedného roka a viac).

Na ostatnom pojednávaní vo veci uskutočnenom 5. apríla 2002 rozhodol okresný súd o nariadení znaleckého dokazovania a z toho dôvodu bolo pojednávanie odročené na neurčito.

Vzhľadom na to, že pojednávanie trvá už šiesty rok a všetky kroky, ktoré sťažovateľ urobil v snahe urýchliť konanie, boli bezvýsledné, využil svoje právo dané mu ústavou a podal sťažnosť ústavnému súdu.

Vyjadrujúc presvedčenie, že v označenom konaní došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných, poukazuje sťažovateľ aj na to, že:

„a.) z hľadiska právnej a faktickej zložitosti veci, v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 183/97 nejde o zložitú vec.

b.) z môjho správania, ako účastníka konania vo veci sp. zn. 10 C 183/97 po celú doterajšiu dobu tohto súdneho konania vyplýva, že bolo aktívne, že som poskytoval potrebnú súčinnosť a neprispel žiadnym spôsobom a ani v žiadnom rozsahu k doterajšej dĺžke súdneho konania. Práve naopak ja som sa viackrát domáhal odstránenia prieťahov v konaní podľa zákona č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich, a to konkrétne svojou sťažnosťou zo dňa 06. 09. 1999 adresovanou predsedníčke Okresného súdu v Banskej Bystrici, ďalej 31. 01. 2001 svojou sťažnosťou predsedovi Krajského súdu v Banskej Bystrici.

c.) to, že ide o prieťah v konaní uznala aj samotná predsedníčka Okresného súdu v Banskej Bystrici vo svojej odpovedi na sťažnosť zo dňa 20. 09. 1999 a 21. 02. 2001, ako aj Krajský súd v Banskej Bystrici vo svojom rozhodnutí č. 16 Nc 27/02 zo dňa 31. 01. 2002.“

S poukazom na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd v konaní o jeho sťažnosti vydal nález, ktorým vysloví porušenie jeho základného práva na prerokovanie

veci bez zbytočných prietáhov priznaného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a súčasne prikáže okresnému súdu konať vo veci, ktorá je na ňom vedená pod sp. zn. 10 C 183/97, bez zbytočných prietáhov. Zároveň žiadal, aby mu bolo priznané aj primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril podpredseda okresného súdu poverený zastupovaním jeho predsedníčky podaním sp. zn. Spr 4073/02 z 10. januára 2003, ktorým uviedol chronológiu všetkých vo veci urobených úkonov. V závere tohto podania konštatoval: „*Vo veci vedenej na Okresnom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 10 C 183/97 došlo zrejme k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v období od 9. 3. 1999 do 14. 2. 2001 a od 5. 4. 2002 do 9. 1. 2003.*“

Právna zástupkyňa sťažovateľa v podaní z 29. januára 2003 o. i. uviedla:

„*Vo veci sp. zn. IV. ÚS 95/02 oznamujem Ústavnému súdu Slovenskej republiky, že v konaní sp. zn. 10 C 183/97 odporca nariadil uznesením zo dňa 9. 1. 2003 znalecké dokazovanie znalcom z odboru stavebníctvo – oceňovanie stavebných prác. Uložil znalcovi vypracovať znalecký posudok v lehote 90 dní od doručenia rozhodnutia, uložil navrhovateľovi na jednej strane a odporcovi v 1. a v 2. rade na druhej strane zaplatiť preddavok na trovy spojené s podaním znaleckého posudku vo výške 5.000,- Sk. Navrhovateľ proti spomínanému uzneseniu podal odvolanie – proti výroku o povinnosti zložiť preddavok vo výške 5.000,- Sk.*

Citované uznesenie je zrejme reakciou odporcu na fakt, že sťažnosť sťažovateľa bola prijatá na konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

Sťažovateľ sa vo svojej sťažnosti domáha aj priznania finančného zadosťučinenia vo výške 40.000,- Sk. Po prehodnotení okolností konania, vedeného na Okresnom súde v Banskej Bystrici, dospel sťažovateľ k záveru, že považuje za primerané, aby mu bolo priznané zadosťučinenie vo výške 100.000,- Sk. K tejto úprave nároku ho vedie predovšetkým skutočnosť, že odporca už listom zo dňa 20. 9. 1999 vedel o tom, že v konaní dochádza k prietahom a výslovne uznal dôvodnosť sťažnosti sťažovateľa na prietahy

v súdnom konaní. Napriek tomu sa v priebehu konania nič zásadne nezmenilo a listom zo dňa 21. 2. 2001 odporca znovu na sťažnosť sťažovateľa uznal, že v konaní dochádza k prieťahom.

Od roku 2001 až doteraz však odporca znovu nepostupoval tak, aby odstránil prieťahy v konaní a aby konanie už dovtedy zaťažené neefektívnosťou a neprimeranou dĺžkou, zrýchlil tak, aby ochrana práv sťažovateľa bola rýchla a účinná, a aby postup súdu bol v súlade s ustanovením § 100 O. s. p. Od uvedeného dátumu, teda od 21. 2. 2001 sa však charakter postupu súdu vo vzťahu k rýchlosti a efektívnosti konania nezmenil. Sťažovateľ teda nielenže použil inštitút sťažnosti predsedovi súdu podľa zákona č. 80/1992 Z. z., ale formálne sa aj domohol uznania opodstatnenosti svojej sťažnosti v materiálnej rovine, teda vo vzťahu k rýchlosti a účinnosti postupu konania sa však nedomohol nijakej nápravy. Sťažovateľ teda získal na základe postupu odporcu oprávnené presvedčenie nielen o nevyožiteľnosti práva voči fyzickým a právnickým osobám, ale aj voči súdu, ktorého základným poslaním je ochrana zákonnosti a sú základným nástrojom štátu zabezpečujúcim práve vynutiteľnosť práva.

Vzhľadom na tieto súvislosti teda sťažovateľ považuje za primeranú výšku finančného zadostučinenia sumu 100.000,- Sk.

Dovolím si poukázať aj na posledný úkon odporcu vo vyššie zmienenom konaní. V konaní zaťaženom prieťahmi trvajúcimi takmer 6 rokov, by bolo rozumné a logické očakávať, že odporca aspoň v tej etape konania, ktorá sa prelína s konaním pred ústavným súdom, ktorého predmetom sú práve prieťahy a neprimeraná dĺžka konania, bude konať rýchlo a efektívne. Nie je však celkom štandardnou praxou súdov na vypracovanie znaleckého posudku lehota 90 dní. Tieto lehoty bývajú zvyčajne kratšie a ich obvyklá dĺžka býva 30 až 60 dní. Teda ani posledný z úkonov odporcu nemožno považovať za taký, ktorý by smeroval k tomu, aby konanie, v ktorom je sťažovateľ účastníkom, prebiehalo riadne, v primeranej lehote tak, aby v ňom nedochádzalo k ďalšiemu porušovaniu základných práv sťažovateľa.

V doplňujúcom podaní z 26. februára 2003 reagujúcom na vyjadrenie okresného súdu k prijatej sťažnosti právna zástupkyňa sťažovateľa uviedla:

„Podanie odporcu je vlastne výpočtom všetkých úkonov, ktoré súd vo veci urobil a obsahuje konštatovanie, že v konaní vedenom u odporcu pod sp. zn. 10 C 183/97 došlo zrejme k porušeniu práva zakotveného v článku 48 ods. 2 Ústavy SR a to v čase od 9. 3. 1993 (správne má byť 1999) do 14. 2. 2001 a od 5. 4. 2002 do 9. 1. 2003.

Dovoľujem si poznamenať, že zoznam vykonaných úkonov odporcu vypovedá len o tom, že úkony odporca urobil a aké časové lehoty medzi nimi uplynuli. Preto považujem za potrebné uviesť k odporcom poskytnutému zoznamu niekoľko poznámok:

Pojednávanie dňa 12. 3. 1998 sa neuskutočnilo pre neprítomnosť samosudkyne.

Pojednávanie nariadené na deň 23. 4. 1998 bolo rovnako neefektívne, pretože ho viedla sudkyňa, ktorá je manželom právneho zástupcu odporcu (JUDr. V.).

Pojednávanie dňa 20. 3. 2001 viedol samosudca JUDr. J., ktorý dostal poverenie na zastupovanie zákonnej sudkyne JUDr. Š. v deň termínu pojednávania, takže celkom pochopiteľne nebol na prejednávanie tejto veci nijako pripravený, čo aj účastníkom oznámil.

Pojednávanie dňa 5. 4. 2002 viedol JUDr. R., ktorý na uvedenom pojednávaní takisto nemal vedomosti o predmete konania a preto vlastne len zopakoval úkony vykonané už na prvom pojednávaní a to výsluchy účastníkov.

Tieto skutočnosti nasvedčujú tomu, že aj vyššie uvedené pojednávania, ktoré odporca nariadil, neboli účelné a nemohli prispieť k tomu, by ochrana práv účastníkov a teda aj sťažovateľa, bola rýchla a efektívna.

Sťažovateľ sa preto domnieva, že obdobia, v ktorých dochádza u odporcu k prieťahom, možno ohraničiť dátumami uvedenými v podaní odporcu. Súd koná efektívne vtedy, ak jeho úkony naplňajú zmysel O. s. p. a ak nimi súd môže dospieť k zisteniam potrebným pre rozhodnutie vo veci samej. Vyššie vymenované pojednávanie však za takéto úkony nesporne považovať nemožno.

Sťažovateľ sa oprávnene domnieva, že k porušeniu jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov dochádzalo u odporcu od 9. 12. 1997 a vzhľadom na skutočnosti uvedené v podaní zo dňa 29. 1. 2003 dochádza aj v súčasnosti.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto

pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov konania, ich zástupcov a verejnosti len na základe obsahu sťažnosti a dotknutého súdneho spisu.

II.

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti, stanoviska okresného súdu a pripojeného spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania v predmetnej veci od podania žaloby až do 17. januára 2003, keď bol ústavnému súdu doručený spis okresného súdu sp. zn. 10 C 183/97.

Sťažovateľ sa žalobou doručenou okresnému súdu 2. septembra 1997 domáhal voči R. – združeniu B. B. ako žalovanému v prvom rade a ďalším trom žalovaným zaplata sumy 58 000 Sk z titulu vrátenia časti zaplatenej zálohy za práce vykonané na základe zmluvy o dielo, od ktorej odstúpil. Po zaslaní odpisu žaloby žalovaným v 1. až 4. rade a vyžiadaní ich vyjadrení bolo 16. októbra 1997 nariadené prvé pojednávanie vo veci na 13. november 1997. Na toto pojednávanie sa však sťažovateľ ani jeho právny zástupca neustanovili, pričom u navrhovateľa doručenie predvolania bolo vykázané. Z toho dôvodu bolo pojednávanie odročené na 9. december 1997. Ani na druhom pojednávaní nebol navrhovateľ prítomný. Keďže sa naň ustanovil jeho právny zástupca a žalovaní v 1. a 3. rade, okresný súd ich vypočul a uložil účastníkom konania, aby sa písomne vyjadrili k doterajšiemu priebehu dokazovania.

Dňa 5. februára 1998 bolo nariadené pojednávanie na 12. marec 1998. Zo zápisnice z pojednávania vyplýva, že sťažovateľ vzal späť žalobu voči žalovanému v 1. a 4. rade. Okresný súd odročil pojednávanie na 23. apríl 1998 za účelom pokusu o mimosúdnu dohodu.

Opatrením predsedu okresného súdu z 23. apríla 1998 bola poverená vykonaním úkonov v konaní na pojednávaní nariadenom na uvedený deň namiesto zákonnej sudkyne iná sudkyňa. Pretože táto sudkyňa bola manželkou právneho zástupcu žalovaného

v 2. a 3. rade, do zápisnice z pojednávania uviedla, že nemôže vo veci konať. Pojednávanie bolo odročené na neurčito.

Listom z 21. februára 2001 oznámil okresný súd sťažovateľovi, že jeho sťažnosť na prietahy v konaní podaná 5. februára 2001 Krajskému súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“), ktorý ju 12. februára 2001 postúpil okresnému súdu, je dôvodná.

V uvedenej sťažnosti vzniesol sťažovateľ zároveň námietku predpojatosti voči všetkým sudcom okresného súdu. Aj napriek tomu, že predmetná sťažnosť bola okresnému súdu zaslaná krajským súdom, vyzval okresný súd 12. júna 2001 sťažovateľa, aby mu zaslal jej kópiu, čo sťažovateľ urobil 3. júla 2001.

Medzitým bolo nariadené pojednávanie na 20. marec 2001, ktoré bolo opäť odročené bez vykonania dokazovania, keďže sudca, ktorý bol uvedeného dňa poverený jeho vykonaním z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, nebol oboznámený so spisom.

Dňa 25. júla 2001 bol spis okresného súdu sp. zn. 10 C 183/97 predložený na vyjadrenie k námietke predpojatosti všetkým sudcom tohto súdu, ktorý ho 10. januára 2002 predložil na rozhodnutie o námietke sťažovateľa krajskému súdu.

Uznesením sp. zn. 16 Nc 27/02 z 31. januára 2002 krajský súd rozhodol, že sudcovia okresného súdu nie sú vylúčení z konania a rozhodovania v právnej veci sťažovateľa. Toto uznesenie bolo doručené okresnému súdu 27. februára 2002 a 1. marca 2002 bolo nariadené zatiaľ ostatné pojednávanie vo veci na 5. apríl 2002. Toto pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom znaleckého dokazovania, ktoré okresný súd nariadil uznesením sp. zn. 10 C 183/97 z 9. januára 2003 s tým, že uložil znalcovi vypracovanie znaleckého posudku v lehote 90 dní od doručenia tohto uznesenia.

Ústavný súd 23. mája 2003 na okresnom súde zistil, že znalecký posudok nebol do uvedeného dňa okresnému súdu doručený.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia jeho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého *„Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov...“*. Zároveň sa sťažovateľ domáhal aj vyslovenia porušenia práva na prerokovanie jeho veci *„v primeranej lehote“* podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru konštantne vychádza z toho, že *„účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu, pričom k naplneniu tohto práva dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím“* (napr. I. ÚS 55/97, II. ÚS 813/00, II. ÚS 114/02).

Rýchlosť, účinnosť a výsledok (odstránenie právnej neistoty účastníka) každého súdneho konania sú podmienené (objektívne aj subjektívne) charakterom, ako aj právnou a faktickou zložitnosťou prejednáwanej veci, ďalej správaním účastníka súdneho konania a napokon aj činnosťou súdu. Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 OSP, podľa

ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, a napokon z § 114 ods. 1 OSP, podľa ktorého predseda senátu pripraví konanie tak, aby bolo možné rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní (podobne I. ÚS 57/97).

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, keď sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšiu judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej sa rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu v konaní a rozhodovaní vo veci samej (napr. II. ÚS 813/00, III. ÚS 141/02).

S použitím uvedených kritérií ústavný súd preskúmal doterajšie konanie pred okresným súdom vedené pod sp. zn. 10 C 183/97 a dospel k nasledovným záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, predmetom konania pred okresným súdom je vydanie bezdôvodného obohatenia v sume 58 000 Sk. Ústavný súd zastáva názor, že výklad a aplikácia právnej úpravy v sporoch o vydanie bezdôvodného obohatenia je stabilizovaná v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov. Vec preto nemožno považovať za právne zložitú. Hodnotiac faktickú (skutkovú) zložitost' veci ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by odôvodňovali záver, že ide o konanie, ktoré sa podstatnejšie odlišuje od iných konaní tohto druhu. Tento úsudok vyjadruje ústavný súd aj napriek tomu, že podľa názoru okresného súdu (ku ktorému dospel po piatich rokoch trvania sporu) závisí posúdenie skutkového stavu na odborných znalostiach, a preto je nevyhnutné posúdiť tieto okolnosti prostredníctvom odborného znaleckého posudku.

Okresný

súd

vo vyjadrení k sťažnosti netvrdí, že by k priet'ahom v konaní došlo z dôvodu právnej alebo faktickej zložitosti veci. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd zastáva stanovisko, že pri účinnejšom a najmä dôraznejšom postupe okresného súdu by sa konanie bolo urýchlilo.

2. Správanie sťažovateľa ako účastníka súdneho konania (v procesnom postavení žalobcu) je druhým kritériom pri rozhodovaní, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným priet'ahom. Sťažovateľ sa v konaní správa aktívne s výnimkou jeho neúčasti na prvom pojednávaní 13. novembra 1997, na ktoré sa neustanovil ani jeho právny zástupca. Aj keď sťažovateľ nebol prítomný ani na ďalších dvoch pojednávaniach (9. decembra 1997 a 12. marca 1998), nemala jeho neúčasť vplyv na vznik priet'ahov v konaní, pretože bol na týchto pojednávaniach zastúpený advokátom. Správanie sťažovateľa možno označiť za súčinnosť aj s ohľadom na skutočnosť, že buď sám, alebo prostredníctvom svojho právneho zástupcu okresnému súdu zasielal požadované podklady v ním stanovených lehotách a sťažnosťami na priet'ahy sa dožadoval rozhodnutia vo veci samej. Jeho správanie preto neprispelo k predĺženiu doterajšej doby napadnutého konania, čo netvrdí ani okresný súd vo svojom stanovisku k sťažnosti.

3. Tretím kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným priet'ahom v označenom súdnom konaní, bol postup samotného okresného súdu.

V prvom rade ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že súdne konanie, ktoré v právnej veci sťažovateľa začalo 2. septembra 1997, je stále vedené na súde prvého stupňa bez toho, aby bolo do dňa vydania tohto nálezu rozhodnuté vo veci samej. Vyplýva to z informácie, ktorú poskytol okresný súd ústavnému súdu 23. mája 2003.

Ústavný súd zistil, že okresný súd od začatia konania až do 12. marca 1998 vykonával plynulo úkony súvisiace s pojednávaním a jeho postupu v tomto období nemožno vytýkať zbytočné priet'ahy.

V ďalšom období sa však okresný súd dopustil zbytočných prietáhov, ktoré významným spôsobom ovplyvnili celkovú dĺžku konania. Ide o obdobie začínajúce 23. apríla 1998, keď bola opatrením predsedu okresného súdu z uvedeného dňa poverená vykonaním úkonov v konaní na pojednávaní nariadenom na uvedený deň namiesto zákonnej sudkyne iná sudkyňa, ktorá bola manželkou právneho zástupcu žalovaného v 2. a 3. rade a vzhľadom na to do zápisnice z pojednávania uviedla, že nemôže vo veci konať. Toto pojednávanie nie je preto možné označiť za efektívnu činnosť okresného súdu.

Ďalší procesný úkon urobil okresný súd až takmer po ôsmich mesiacoch nečinnosti (10. decembra 1998), keď okresný súd uznesením zastavil konanie voči žalovaným v 1. a 4. rade, pričom žaloba v časti smerujúcej proti nim bola vzatá späť už 12. marca 1998.

Ďalším úkonom vo veci nasledujúcim až po viac než 27 mesiacoch nečinnosti okresného súdu bolo nariadenie pojednávania, a to na 20. marec 2001, keď sa opäť zopakovala situácia, že muselo byť odročené, keďže sudca, ktorý bol uvedeného dňa poverený jeho vykonaním z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, nebol oboznámený so spisom. Ústavný súd preto aj tento úkon považuje za postup, ktorým sa nemohlo dosiahnuť odstránenie právnej neistoty sťažovateľa, teda úkon neefektívny.

Dňa 3. júla 2001 doručil sťažovateľ okresnému súdu na jeho výzvu z 12. júna 2001 kópiu sťažnosti na prietahy v konaní, v ktorej zároveň vzniesol námietku predpojatosti voči všetkým sudcom okresného súdu. Spis na rozhodnutie o námietke predpojatosti sťažovateľa bol postúpený krajskému súdu až po viac než šiestich mesiacoch (22. januára 2002).

Ostatné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 5. apríla 2002. Toto pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom nariadenia znaleckého dokazovania. Okresný súd toto znalecké dokazovanie nariadil až po deviatich mesiacoch (uznesením sp. zn. 10 C 183/97 z 9. januára 2003) a znalcovi stanovil na vypracovanie znaleckého posudku lehotu 90 dní. Znalec do 23. mája 2003, keď ústavný súd zisťoval aktuálny stav konania na okresnom súde, znalecký posudok okresnému súdu nedoručil.

Na základe uvedeného hodnotí ústavný súd postup okresného súdu od 23. augusta 1998 až do doručenia sťažnosti ústavnému súdu (13. septembra 2002) ako nesústredený, vykazujúci chyby, a to napriek tomu, že ide inak o bežne zaužívaný procesný postup, nevyvolávajúci v praxi osobitné problémy. Vzhľadom na to ústavný súd konštatuje, že konanie o nároku sťažovateľa pred okresným súdom je poznačené zbytočnými priet'ahmi v dôsledku nečinnosti a neefektívneho, ba až vecne nesprávneho postupu okresného súdu. So zreteľom na to, ale tiež s prihliadnutím na skutočnosť, že okresný súd existenciu zbytočných priet'ahov, ako aj porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 10 C 183/97, v stanovisku k sťažnosti výslovne uznal, ústavný súd nepovažoval za nutné konkrétnejšie špecifikovať jednotlivé obdobia jeho nečinnosti, resp. činnosti, ktorú možno kvalifikovať ako zbytočné priet'ahy. Rovnako hodnotenie jednotlivých úkonov a postupov okresného súdu vyúsťuje do záveru o nečinnosti, resp. do vykonávania takých úkonov, ktoré nemožno považovať za relevantný postup pri odstraňovaní právnej neistoty sťažovateľa v jeho spore o vydanie bezdôvodného obohatenia.

Okresný súd takýmto postupom porušil základné právo sťažovateľa na konanie bez zbytočných priet'ahov, ktoré je zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy, a právo na prejednanie jeho veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 183/97 konal bez zbytočných priet'ahov.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „*Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie*“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „*Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha*“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadostučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ pôvodne vo svojej sťažnosti žiadal priznať primerané finančné zadostučinenie v sume 40 000 Sk. Podaním z 29. januára 2003 (citovaným v bode I tohto nálezu) právna zástupkyňa zvýšila rozsah požadovaného primeraného finančného zadostučinenia na sumu 100 000 Sk a zároveň uviedla dôvody, pre ktoré sa sťažovateľ domáha jeho priznania.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súde, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietahov, zastáva názor, že porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci.

Pri určení výšky primeraného finančného zadostučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil zásadou, že cieľom primeraného finančného zadostučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Vzhľadom na celkovú doterajšiu dobu konania okresného súdu vo veci sp. zn. 10 C 183/97 berúc do úvahy aj konkrétne okolnosti prípadu vrátane pozície sťažovateľa

a povahu konania, ako aj pocit krivdy a neistoty a v neposlednom rade tiež naplnenie princípu spravodlivosti ústavný súd považoval priznanie sumy 45 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania vo výške 12 816 Sk (slovom Dvanásťtisícosemstošestnásť slovenských korún) z dôvodu trov jeho právneho zastúpenia. Náhrada sa priznala za tri úkony právnej služby – prevzatie veci a dve písomné podania (z 29. januára 2003 a z 26. februára 2003) týkajúce sa veci samej, a to za prvý úkon právnej služby v hodnote 3 900 Sk a za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2003 v hodnote 4 280 Sk (základom pre výpočet výšky odmeny za prvý úkon právnej služby bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2001 vo výške 11 693 Sk a za dva úkony vykonané v roku 2003 bola základom pre výpočet odmeny priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 vo výške 12 811 Sk) a k tomu 1 x režijný paušál v sume 100 Sk a 2 x v sume 128 Sk [§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c), § 19 ods. 3 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb].

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. mája 2003